

**OKRĘGOWA KOMISJA EGZAMINACYJNA
W GDAŃSKU**

**Sprawozdanie z egzaminu
maturalnego z historii
przeprowadzonego w województwie
kujawsko-pomorskim
w roku szkolnym 2013/2014**

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90, fax 58 520 55 91
e-mail: oke@gda.pl
www.oke.gda.pl

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie podstawowym składał się z 37 zadań, w tym były zadania złożone, w których poszczególne części sprawdzały różne umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. W arkuszu wykorzystano różnorodne źródła wiedzy historycznej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		536
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	419
	z liceów profilowanych	4
	z techników	113
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	510
	ze szkół niepublicznych	26
	ze szkół na wsi	31
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	135
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	111
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	259
	kobiety	264
	mężczyźni	272

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	2
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niemysłzący	1
	Ogółem	5

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii, jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

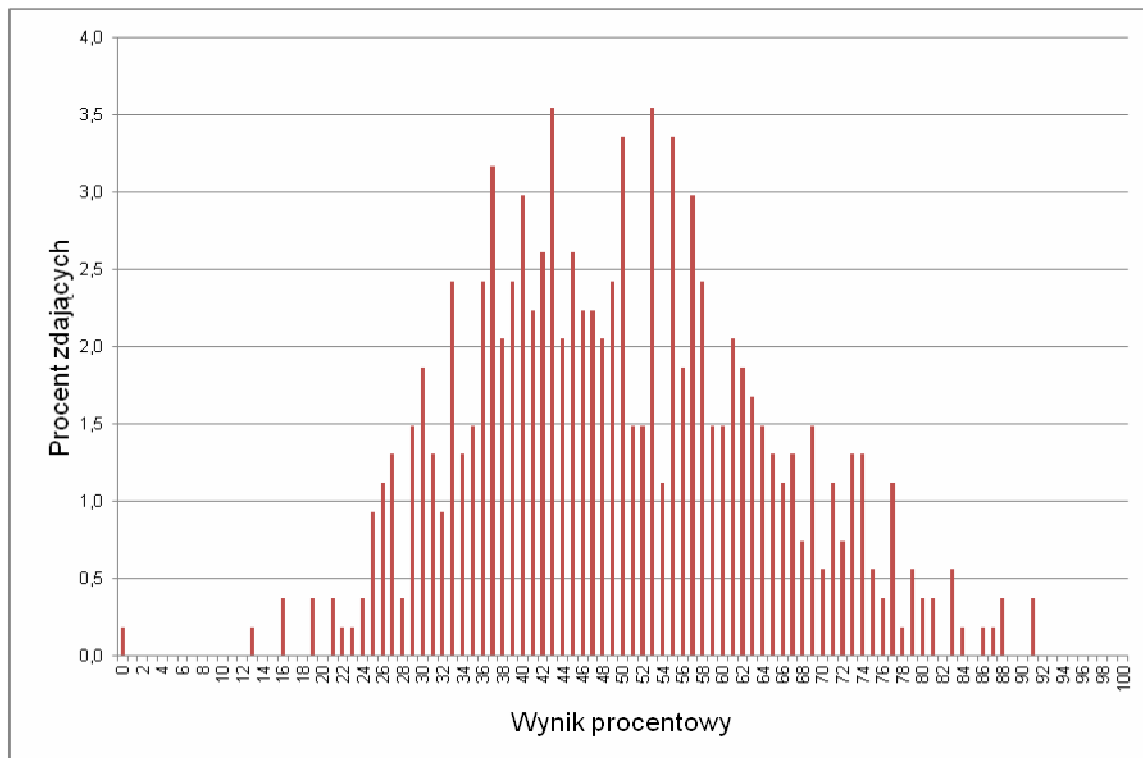
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		120 minut	
Liczba szkół		148	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		41	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		3	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		1	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
536	0	91	49	43	50	15

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych.	77
2a	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków wynikających z porównania.	43
2b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	86
2c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość zasady organizacji społeczeństwa egipskiego.	61
3.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych ze starożytności.	56
4a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	79
4b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość korzeni kultury i języka polskiego.	29
5a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	6
5b	Korzystanie z informacji	Wskazanie następstw wzniesienia określonych budowli w starożytnym Rzymie.	75
6a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	16
6b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań cesarzy rzymskich.	57
7.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji zawartych w treści mapy.	85
8.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość wydarzeń z historii średniowiecza.	50
9a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków zjawiska.	43
9b	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – rozpoznanie postaci.	53
10a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	48
10b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	57
11.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość struktury społeczeństwa miast średniowiecznych.	26
12a	Korzystanie z informacji	Zestawienie informacji ze źródeł.	74
12b	Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji wyjaśniających problem.	68
13a	Tworzenie informacji	Porównanie opinii autorów źródeł o postaci.	93
13b	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn różnej oceny postaci króla.	69
13c	Tworzenie informacji	Krytyczna analiza źródeł – ocena prawdziwości sformułowań.	73
14.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn zmian demograficznych.	57
15.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów ze średniowiecza.	66

16a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn postawy autora źródła.	84
16b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość konsekwencji wydarzenia.	73
17.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie wymowy przekazu ikonicznego.	28
18a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	37
18b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	59
19a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	56
19b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	63
20a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	79
20a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii (działalności) postaci historycznych.	14
21a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn decyzji władcy.	24
21b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	73
22a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie.	81
22b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość funkcji budowli historycznych.	43
22c	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	63
23a	Korzystanie z informacji	Umiejscowienie wydarzeń w przestrzeni.	41
23b	Korzystanie z informacji	Wskazanie możliwych skutków inwestycji.	55
24a	Tworzenie informacji	Rozpoznanie wydarzenia i uzasadnienie odpowiedzi.	39
24b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	54
25a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	36
25b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	49
26a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań twórców polskich z XIX wieku.	24
26b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	65
27a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy polityki władz.	12
27b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków polityki.	10
28.	Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy zawartej w tekście.	57
29.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych z XIX wieku.	25
30a	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	29
30b	Korzystanie z informacji	Wskazanie celu działań.	45
30c	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	85

30d	Korzystanie z informacji	Wybranie informacji z tekstu w celu wyjaśnienia problemu.	49
30e	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	83
31a	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie stylu w sztuce użytkowej.	21
31b	Korzystanie z informacji	Wskazanie cech charakterystycznych stylu.	11
32a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	29
32b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość nazw aktów prawnych.	34
32c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów związanych z przewrotem majowym.	30
33.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie propagandowego celu przekazu ikonicznego.	30
34a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń historycznych w przestrzeni.	56
34b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość polityków XX wieku.	26
34c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość terminów związanych z historią gospodarczą XX wieku.	51
34d	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	36
35a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie w czasie wydarzeń historycznych.	47
35b	Korzystanie z informacji	Wybranie z tekstu informacji wyjaśniających problem.	22
35c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii polityków XX wieku.	18
35d	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia historycznego w przestrzeni.	65
36a	Tworzenie informacji	Porównania danych statystycznych i sformułowanie wniosku.	53
36b	Korzystanie z informacji	Określanie najważniejszej przyczyny trendu w gospodarce wymienionych państw.	30
37.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.	68

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części. Część I to test sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii, głównie dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.

Część II i część III zatytułowano *Spoleczeństwa wobec najeźdźców, okupantów i zaborców od starożytności do XX wieku*.

Wszystkie zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego. Zdający wykonywał polecenia do zamieszczonych w arkuszu źródeł wiedzy historycznej i pisał wypracowanie na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. *Bić się czy nie bić?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec zaborców w XIX wieku.

Temat 2. *Przystosowanie czy opór?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945 – 1956.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym za część I arkusza – 20 punktów, za część II – 10 punktów i za część III – 20 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		256
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	244
	z liceów profilowanych	1
	z techników	11
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	233
	ze szkół niepublicznych	23
	ze szkół na wsi	4
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	28
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	59
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	165
	kobiety	118
	mężczyźni	138

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 12 osób – laureatów i finalistów Ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	Ogółem	1

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii, jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

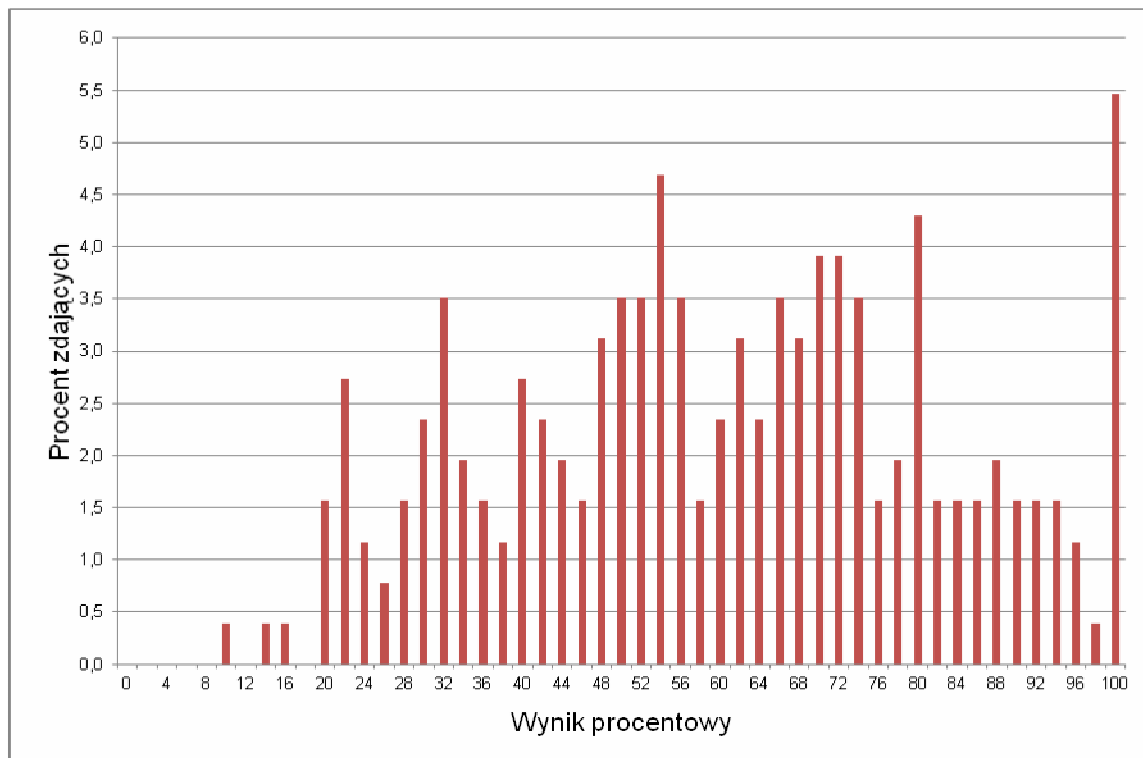
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		70	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		41	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		3	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		2	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
256	10	100	60	100	60	22

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła kartograficznego – rozpoznanie starożytnego miasta i uzasadnienie odpowiedzi.	79
2.	Tworzenie informacji	Porównanie zjawisk społecznych w dwóch epokach.	88
3.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia zjawiska.	52
4.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	57
5.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość czasu panowania władców.	75
6.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	71
7.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z mapy.	47
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła genealogicznego.	99
9.	Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny polityki Napoleona zawartej w źródle i uzasadnienie odpowiedzi.	83
10.	Korzystanie z informacji	Uogólnianie informacji w celu rozpoznania ugrupowania politycznego i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	66
11a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji ze źródła statystycznego.	86
11b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość przyczyn zjawiska gospodarczego.	75
12.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji w celu rozpoznania wydarzenia i określenia postawy autora źródła.	80
13.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	62
14.	Korzystanie z informacji	Znajomość czasu wydarzenia i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	54
15.	Korzystanie z informacji	Analiza źródła ikonograficznego zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	60
16.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie związków między zjawiskami.	38
17.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia procesu.	73
18a	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	73
18b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość skutków wydarzenia.	59
19.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków z porównania informacji i uzasadnienie stanowiska.	74
20.	Korzystanie z informacji	Formułowanie opinii i jej uzasadnianie.	84
21.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	76
22.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w źródle zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	65

23.	Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	45
-----	---	--	----

Komentarz

Zastosowane w 2014 roku arkusze egzaminacyjne z historii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego, były porównywalne z arkuszami z lat poprzednich pod względem sprawdzanych wiadomości i umiejętności. Poziom wykonania zadań był umiarkowanie trudny. Analiza rozwiązań zadań i ich wskaźniki statystyczne potwierdzają wnioski z lat ubiegłych dotyczące stopnia opanowania wiadomości i umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Popełnione przez maturzystów błędy wskazują na braki w opanowaniu faktografii, która jest podstawą umiejętności historycznych. Prawidłowa interpretacja źródeł historycznych, wyjaśnienie zjawisk i procesów, wnioskowanie, a także dokonywanie ocen i formułowanie własnego tekstu nie jest możliwe bez opanowania wiadomości przedmiotowych.

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom podstawowy

Z analizy parametrów zadań z arkusza egzaminacyjnego dla poziomu podstawowego wynika, że tegoroczni maturzyści dobrze opanowali umiejętność porównywania opinii zawartych w dwóch różnych źródłach. Rozwiązując zadanie 13A., zdający musieli porównać sąd dwóch kronikarzy – Jana Długosza i Anonima tureckiego o królu Władysławie Warneńczyku, a w części B tego zadania – wskazać przyczynę różnej oceny króla przedstawioną w załączonych fragmentach źródeł. Lektura rozwiązań tego zadania uprawnia do stwierdzenia, że w większości zdający mają świadomość wpływu mentalności, wykształcenia, pozycji społecznej, narodowości autora wypowiedzi na prezentację wydarzeń. Zdający dobrze poradzili sobie również z oceną prawdziwości zdań dotyczących informacji zawartych w trzech źródłach – tablicy genealogicznej oraz fragmentach dwóch relacji ma temat bitwy pod Warną. Zadanie 13 w części A, jak i w częściach B oraz C prawidłowo rozwiązała większość zdających.

Maturzystom także nie sprawiło problemów wyjaśnienie etymologii nazwy „Polen” i „Lengyelország” – nazw używanych w języku niemieckim i węgierskim dla określenia Polski (zadanie 7.). Materiałem do tego zadania była mapa z zaznaczonymi plemionami polskimi zamieszkującymi ziemie położone między Odrą i Bugiem w X w. Większość zdających skojarzyła pochodzenie nazw – niemieckiej i węgierskiej, używanych dla określenia Polski, z nazwami plemion – Polan i Lędzian.

Z kolei bardzo trudne dla tegorocznych maturzystów okazało się zadanie 5A, które sprawdzało znajomość terminu *cenzor*. Obudowę do zadania stanowił tekst starożytnego pisarza Diodora Sycylijskiego, w którym informował, że Appiusz Klaudiusz *przy układaniu listy senatorów nie usunął żadnego z senatorów cieszących się złą sławą*. Ten fragment tekstu źródłowego wyraźnie wskazywał, że Appiusz Klaudiusz był cenzorem. Zdający podawali nazwy różnych urzędów w starożytnym Rzymie – „konsul”, „trybun ludowy”, „dyktator”, „pretor”, a niektórzy wymieniali nawet nazwy urzędników w polis ateńskiej – „strateg”, „archont”. Świadczy to o nieznaności organizacji władzy w republice rzymskiej i kompetencji rzymskich urzędników. Brak wiedzy z zakresu historii starożytnego Rzymu uniemożliwiał wybranie z tekstu odpowiednich informacji, które mówią o sprawowaniu przez Appiusza Klaudiusza funkcji cenzora. Można sądzić, że zdający, którzy nie potrafili prawidłowo rozwiązać tego zadania, nie wiedzą, że polskie słowo „cenzura” pochodzi z języka łacińskiego.

Zadanie 6A sprawdzało znajomość terminu *pryncypat*. Obudową do tego zadania był fragment *Historii rzymskiej* Kasjusza Diona, w którym została scharakteryzowana władza cesarza w okresie pryncypatu. Od zdającego oczekiwano dokonania uogólnienia informacji zawartych w tekście ze szczególnym zwróceniem uwagi na fragment mówiący o zachowaniu przez władców urzędów z czasów republikańskich i dbałości o utrzymanie pozorów przyznania im władzy przez lud. Najczęściej zdający zamiast „pryncypat” podawali: „cesarstwo”, „monarchia”, „republika”, co może świadczyć o nieznanym procesie przemian ustrojowych w starożytnym Rzymie. Wśród zdających znaleźli się również tacy, którzy podawali terminy związane z historią polityczną starożytnej Grecji – „demokracja”, „oligarchia”.

Analiza trudności, które mieli zdający z rozwiązaniem zadań 5A i 6A świadczy o brakach w wiedzy z zakresu starożytności oraz o problemach z uogólnianiem informacji zawartych w tekstach źródłowych.

Kolejnym zadaniem wymagającym znajomości terminologii historycznej było zadanie 27A, które dotyczyło polityki Kulturkampf. Zadający wykonywali to zadanie na podstawie fragmentu listu biskupów do duchownych w zaborze pruskim z 1873 roku. Tekst tego listu świadczył o dążeniu państwa niemieckiego do ograniczenia niezależności Kościoła katolickiego oraz zawierał postanowienia podjęte przez biskupów w celu przeciwstawienia się decyzjom władz. Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiał się termin „germanizacja”. Niekiedy zdający starali się opisowo określić politykę niemiecką i podawali: „polityka antykościelna”, „polityka antyklerykalna”, „oddzielenie Kościoła od państwa”. Zdający nie potrafili uogólnić informacji zawartych w tekście źródłowym. Błędne odpowiedzi świadczą o nieznanym terminu Kulturkampf, niezrozumieniu celów polityki prowadzonej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1871–1878 na terenie całych Niemiec, a nie tylko na terenie zaboru pruskiego. Problemy zdających z prawidłowym rozwiązaniem tego zadania mogą także świadczyć o częstym postrzeganiu, w praktyce szkolnej, polityki prowadzonej przez Otto von Bismarcka jedynie przez pryzmat doświadczeń mieszkańców zaboru pruskiego w XIX wieku.

Zadanie 20B sprawdzało wiedzę zdających o dokonaniach Stanisława Konarskiego – jednego z czołowych przedstawicieli polskiego oświecenia. Piszący otrzymał polecenie, aby wymienił dwie zasługi Konarskiego uzasadniające napis „Sapere auso”, widniejący na medalu, który otrzymał on od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wiedza zdających o Stanisławie Konarskim jest niewielka, w odpowiedziach podawali oni często, że „był założycielem Szkoły Rycerskiej”, „posłem na Sejm Wielki”, „współautorem Konstytucji 3 maja”. Oznacza to, że wybierali odpowiedź z zakresu dzieł reformatorskich epoki stanisławowskiej, nie znali prawdziwych zasług wymienionej postaci.

Wielu zdających nie zna także postaci z historii najnowszej. Bardzo trudne było zadanie 35C, w którym należało wykazać się znajomością podstawowych faktów z dziejów PRL, podając nazwę funkcji, którą przestał sprawować Władysław Gomułka w 1970 r. Należy zwrócić uwagę, że pytanie to dotyczyło jednego z najważniejszych przełomowych kryzysów w dziejach PRL. Bez znajomości tych wydarzeń nie sposób zrozumieć polskiej drogi ku demokracji – procesu przemian politycznych w Polsce po II wojnie światowej.

Bardzo trudne dla zdających okazało się także zadanie 31., którego obudowę stanowiła fotografia przedstawiająca secesyjny dzban. Zdający w części A musieli podać nazwę stylu w sztuce użytkowej przełomu XIX i XX wieku, dla którego reprezentatywny był przedmiot przedstawiony na fotografii. Różnorodność niewłaściwych odpowiedzi udzielonych przez zdających świadczy o małej umiejętności rozpoznawania stylów w sztuce, braku znajomości ich nazw oraz czasu, w którym one występowały. Wśród złych odpowiedzi pojawiały się: „gotyk”, „barok”, „rokoko”, „romantyzm”, „kubizm”. Niekiedy zdający samodzielnie tworzyli nazwy stylu i wymieniali: „groteskowy”, „nowożytny”, „przeozdobny”. Zadanie w części B polegało na podaniu dwóch cech stylu, dla którego był reprezentatywny przedmiot przedstawiony na fotografii dzban. Sformułowania użyte przez zdających

świadczą o braku umiejętności analizy źródła ikonograficznego (widoczna falistość linii i motywy roślinne w zdobnictwie) oraz o nieporadności językowej zdających.

W zadaniu 35B wymagano od zadających umiejętności wybierania ze źródła informacji wyjaśniających problem. Maturzyści nie potrafili określić, dlaczego wiadomość o wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 r. bardzo szybko przedostała się na Zachód, chociaż we fragmencie „Dzienników” Anny Kowalskiej, będącym obudową do tego zadania, zawarto informację o odbywających się w tym czasie w Poznaniu Międzynarodowych Targach. Wielu zdających nie wykorzystało tej informacji. Wśród niepoprawnych odpowiedzi najczęściej powtarzało się stwierdzenie, że „Poznań jest wysunięty na zachód i dlatego informacje szybko przedostały się zagranicę”.

Z omówionych powyżej odpowiedzi na zadania, które okazały się dla zdających bardzo trudne wynika, że podstawową przyczyną niepowodzeń w prawidłowym ich rozwiązaniu był brak elementarnej wiedzy historycznej, koniecznej do prawidłowego odczytania oraz właściwej interpretacji źródeł historycznych.

Poziom rozszerzony

Najłatwiejsze dla zdających historię na poziomie rozszerzonym okazało się zadanie 8. wyposażone w wywód genealogiczny władców Francji z dynastii Burbonów panujących w latach 1715–1830. Zdający musieli wykazać się umiejętnością wybierania informacji z załączonego źródła. Jedyne pomyłki zdarzały się przy odczytywaniu z tablicy danych córki władcy dwóch państw – Polski i Saksonii, która była matką trzech królów Francji. Odpowiedź – „Maria Józefa” nie była punktowana, gdyż tablica zawiera informacje o dwóch kobietach noszących te imiona – Marii Józefie Habsburg i Marii Józefie Wettyn. Zdający otrzymywał punkt dopiero po podaniu pełnej odpowiedzi – „Maria Józefa Wettyn”. Zadanie to znakomicie ilustruje problem wagi precyzji odpowiedzi dla uznania jej za prawidłową.

Zdający poradzili sobie dobrze z zadaniami wyposażonymi w dwa lub trzy źródła, np. z zadaniem 19. oraz z zadaniem 20. Zadania te wymagały wykazania się umiejętnościami złożonymi, konfrontowania informacji z różnorodnych źródeł – pisanych i ikonograficznych, oceny prawdziwości przekazu, wyciągania wniosków wynikających z porównania.

Zadanie 19. było wyposażone w trzy źródła – fragmenty prac dwóch historyków Władysława Czaplińskiego i Adama Kerstena oraz mapę przedstawiającą projekt rozbioru Rzeczypospolitej na mocy traktatu zawartego w Radnot w 1656 r. Zdający mieli ocenić, czy po wkroczeniu wojsk szwedzkich spełniły się nadzieje polskiej szlachty na pozytywne zmiany zarówno w relacjach z nowym władcą, jak i w polityce zagranicznej. Większość zdających prawidłowo odczytała informacje z dwóch źródeł pisanych i stwierdziła, że „nadzieje szlachty dotyczące utrzymania wolności szlacheckiej nie ziściły się, gdyż Karol Gustaw dążył do wzmocnienia swojej władzy, nie przestrzegał zasad demokracji szlacheckiej, groził konfiskatą dóbr za niestawienie się na elekcję”. Wnioski dotyczące polityki zagranicznej także okazały się w większości trafne. Zdający pisali: „układ w Radnot potwierdza, że Szwedzi nie mieli zamiaru walczyć o odzyskanie ziem polskich na wschodzie, porozumieli się z Rosją i Kozakami w celu podziału ziem Rzeczypospolitej”.

Wśród zadań zawartych w arkuszu dla poziomu rozszerzonego żadne zadanie nie okazało się dla zdających bardzo trudne. Wynika to z faktu świadomego wyboru przedmiotu egzaminacyjnego. Natomiast poziom wykonania od 20% do 49% [zadania trudne] uzyskały tylko trzy zadania.

W zadaniu 16. oczekiwano od piszących wiedzy na temat rzymskiego zwyczaju uhonorowania zwycięskiego wodza. Tekst źródłowy informował, że wodzem był Scypion, któremu poddał się Hazdrubal. Decyzja Kartagińczyka wywołała oburzenie jego żony, która przypomniała mu, że będzie

zmuszony uczestniczyć w hańbiącej dla pokonanego uroczystości. Odpowiedzi zdających często wskazywały, iż nie wiedzą, kto był zwycięzcą, a kto został pokonany oraz nie rozumieją, że w opinii żony Hazdrubal był człowiekiem pozbawionym honoru. Oto dwie błędne odpowiedzi zdających: „Hazdrubal miał odbyć tryumf. Jego żona mu o tym przypominała i była oburzona, że ona nie będzie z nim w czasie uroczystości”; oraz „Żona Hazdrubala wykrzyczała, że wszystko zaprzepaścił, poddając się i nie będzie miał tryumfu”.

Niektóre odpowiedzi świadczą, że zdający nie zrozumieli polecenia, lub czytali je pobieżnie, w pośpiechu. W odpowiedzi oceniali postępowanie Hazdrubala i wręcz usprawiedliwiali je: „Hazdrubal w opinii żony postąpił źle, ale tak naprawdę to on miał rację, bo dzięki poddaniu się ocalił życie, a jego żona zginęła”.

Podobnie jak w ubiegłych latach zdający mieli problemy z zadaniem polegającym na sformułowaniu prawidłowego tytułu mapy. W zadaniu 7. zdający powinni dokonać analizy treści mapy i na jej podstawie określić: temat – straty terytorialne/zmiany terytorialne, czas – od końca XVII do końca XVIII w., oraz przestrzeń – Imperium Osmańskie/Turcja. Zdający otrzymywał punkt, gdy trzy elementy odpowiedzi były prawidłowe. Największy problem mieli absolwenci z podaniem prawidłowego czasu zmian terytorialnych ukazanych na mapie, choć warto zwrócić uwagę, że w legendzie podane były lata, w których doszło do zaznaczonych na mapie strat terytorialnych. Zdający albo nie dokonali analizy treści podanych w legendzie mapy, albo nie potrafili określić, w którym wieku doszło do tych wydarzeń. Zdarzało się także, że nieprawidłowo określali przestrzeń, której dotyczyły zmiany przedstawione na mapie. Traktowali ją zbyt szeroko, lub zbyt wąsko, np. „zmiany w basenie Morza Śródziemnego”, „straty terytorialne Turcji na rzecz Austrii”.

Praca z mapą stanowi nadal wyzwanie dla maturzystów, a nauczyciele powinni poświęcać wiele uwagi ćwiczeniom z mapą na lekcjach historii. Warto jednak podkreślić, że zauważalny jest przyrost umiejętności w rozwiązywaniu tego typu zadań. W tym roku połowa maturzystów dobrze poradziła sobie z formułowaniem tytułu mapy.

W arkuszach maturalnych z historii, jak co roku, jest wiele zadań sprawdzających umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych: plakatów, rysunków satyrycznych, reklam, obrazów. W arkuszach maturalnych z historii pojawiają się źródła ikonograficzne z różnych epok. W tym roku umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych była wymagana na poziomie rozszerzonym w zadaniach: 4., 6., 14., 15., 20., i 21. Zdający najslabiej poradzi sobie z interpretacją treści plakatu wydanego we Włoszech w czasie II wojny światowej, a przedstawiającego samuraja wymierzającego mieczem cios amerykańskiemu okrętowi. Plakat ten stanowił materiał do zadania 14. Zdający był proszony o określenie, kiedy najwcześniej mógł ukazać się plakat. W tej części zadanie miało charakter zamknięty. Po dokonaniu wyboru właściwej daty zdający powinien uzasadnić swój wybór, interpretując poszczególne elementy plakatu. W wielu odpowiedziach na to pytanie, w argumentacji brakowało odniesień do treści plakatu. Zdający uzasadniali wybór 1941 r. bez podania, co symbolizuje przedstawiony na plakacie samuraj, pod jaką banderą jest widniejący na nim okręt, nie zauważano w tle ilustracji flag państw Osi – Niemiec, Włoch i Japonii. Oto jedno z takich uzasadnień: „Japonia przystąpiła wtedy do wojny”. Za taką odpowiedź, nawet gdy dokonano prawidłowego wyboru daty, zdający nie otrzymywał punktu. Zdarzały się także wręcz zaskakujące pomysły na interpretację treści plakatu, np.: „Japończyk chce popełnić samobójstwo. Chce to zrobić w typowy dla tego kręgu kulturowego sposób. Popełnia harakiri”.

2. Problem „pod lupą”

Tegoroczne tematy wypracowań maturalnych na poziomie rozszerzonym dotyczyły postaw społeczeństw wobec najeźdźców, okupantów, zaborców. W tematach wypracowań nawiązano do tytułów prac – publicysty Tomasza Łubieńskiego oraz historyka Andrzeja Friszke. Rozwiązanie tego zadania wymaga od zdającego wykazania się umiejętnością o charakterze ponadprzedmiotowym – skonstruowania spójnej, logicznej wypowiedzi pisemnej sformułowanej poprawną polszczyzną.

Zdający wybierali w większości temat pierwszy dotyczący postaw Polaków wobec zaborców w XIX wieku. Nad pracami w układzie problemowym przeważały prace w układzie chronologicznym. Zdający najczęściej opisywali udział Polaków w powstaniach narodowych, często pomijali w rozważaniach inne niż zbrojne formy walki o niepodległość. W wielu pracach maturzyści skupili uwagę na wydarzeniach, do których doszło w zaborze rosyjskim, a jedynie na marginesie zauważano problem postaw Polaków wobec zaborców pruskiego i austriackiego. Dużą trudność sprawiało maturzystom przedstawienie ewolucji w postawach Polaków wobec zaborców w XIX wieku. Przyniesione poniżej wypracowanie jest przykładem pracy, w której piszący ujął temat chronologicznie i problemowo. Autor podjął próbę oceny skutków polskich zrywów narodowych, a także przytoczył w narracji różne formy walki o niepodległość w trzech zaborach. Wymienił kilka postaci związanych z tematem wypracowania, np.: Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stefana Bobrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego, Hipolita Cegielskiego, Agenora Gołuchowskiego, ukazał ich działalność jako egzemplifikację różnych postaw wobec zaborców.

W 1795 roku Polska została rozdzielona między trzy mocarstwa. Co prawda podjęto próby jej odzyskania np. Księstwo Warszawskie, jednak w pełni nie udało się jej odzyskać. Polska powstała dopiero w 1918 r. W społeczeństwie panowały różne postawy wobec zaborców. W swojej pracy chciałbym charakterystycznie ^{opisać} te postawy w XIX wieku. Wyodrębniłem ~~tylko~~ ^{cztery} rodzaje postaw: walkę zbrojną, pracę organizacyjną, ~~pracy~~ ^{pracy} współpracę i celny wysłanie antenami, a także tu zapomniałem.

Pierwszą okazją do odzyskania niepodległości poprzez wojnę zbrojną nadarzyła się już na początku XIX. Wierzyła się ona z postacią Napoleona, a jej zwolennikami byli m.in. Józef Boniatowski oraz Adam Czartoryski. Cesarz Francuzów w zamian za pomoc Legionów Polskich, a tym Legii Naderiskimskiej, na mocy traktatu w Tylicy z 1807 roku proklamował Księstwo Warszawskie. Przyniosło to do masowego udziału Polaków w wyprawie na Rosję. Staliśmy się drugą, najliczniejszą armią w Wielkiej Armii. Jednakże zakończyła się ona klęską, a nadzieje na własną państwowość ~~zostały~~ ^{zostały} pokłócone.

Kolejnym momentem zrysem były powstania w latach 1830-1831, powstanie listopadowe. Jego generałami byli m.in. Tomaszów, przez Cieszą, a zawazem króla polski, koczujący, ~~niektórzy~~ a także

Jednak z powodu walki z cenzurą, znajdował się na skraju "zapomnienia". To on był inicjatorem branki cenzury literatury o manifestujacej. Już wcześniej prof. Gierowski, jego referencyjne miały namo przeszkonić, ponieważ nie dotrzymał on zmian, które zostały w społeczeństwie. Dużo lata później, po postawie zyczenia, przyniesły ~~dotychczas~~ tajnego uwarowania, dzięki którym polacy nie ulegli rasyfikacji.

W zakresie architektury w drugiej połowie XIX wieku, z powodem kryzysu cesarstwa, nastąpiła ekspansja geometryczna architektury. Jej głównym architektem był Józef Giedonowski, minister spraw zaprawianych budowli cesarstwa namiestnik Galicji. Artyści odwołali się do postawia Austro-Węgry w 1867 roku. Franciszek Józef w zamian za lojalność, nadał Galicji rangę autonomiczną. Stał się polityczny, że tam Austriacy lojalności, udzielił pięciu rzesz. Zachodnie rozwinęła się polska kultura, język, literatura polska urodziła. To właśnie z zakresu architektury wyrosła na wielu wybitnych polskich up. Józef Piłsudski.

W zakresie prawnym od początku prawnie działali rodzimicy tej polskiej. Głównymi przedstawicielami jest Hipolit Cegielski, ekspert "Bazaru", prawnik nowoczesnego rządu. Przez całą 1. część Zakroczym ~~na zimie~~ + porównanie cesarstwa i lasu między się wyprzedzono. Zakładano również biblioteki cesarstwa prowadzone tajne uwarowania. ~~Stano~~ postępowano wg zasady prawa na podstawie, edukując chłopów i rolników. Inicjatywę należało. To właśnie dzięki temu budowa, a nie postawia zaprawia postawiam, ~~postawia~~ polacy przetrwali najtrudniejszy okres germanizacji jakim była II wojna światowa. Kultura-koncept w latach 1871-1878. ~~Artyści~~ wzięli prawnik w 1885, czy działalność Hakataj. Warto dodać, że prawnik w latach 1871-1878, jedynym w zakresie prawa, ce. uwarowania ~~to~~ konspiracyjne.

Mimo że w tym czasie ta postawa była najlepsza, jako polacy mogli przetrwać, mimo iż w tym czasie zakładała ona uprost walkę z ugrupowaniami niepodległościowymi (np. Aleksander Wielopolski). Gwarantowała ona również swoim polskim, ~~na~~ uwarowania

Oron. Ocena postaw i działalności Polaków wobec zaborców
 jest sp. kwestią, szalenie skomplikowaną - ^{wynika} wynika z
 różnorodności warunków w 3 zaborach oraz ~~trudna~~ niemożliwością
 jednoznacznego ocenienia politycznych postaw i zachowań (np.
 kontrwersje dot. pow. węgierskiego Wielkopolskiego). W mojej
 pracy ramami czasowy - ~~to~~ będą z jednej ~~strony~~ ~~strony~~
 strony rok 1815 (czyli po "100 dniach" Napoleona, ~~czy~~ w tym roku
 ustalenia terytorialnego kongresu wiedeńskiego i ogłoszenia
 konstytucji Królestwa Polskiego) z drugiej zaś powstanie rewolucji
 1905 roku. Znacznik trudniej będzie wyznaczyć ramy terytorialne,
 gdyż wielkie znaczenie ~~to~~ w kwestii determinowania różnych
 postaw wobec zaborców ma mianem wielka emigracja.

Niezależnie Królestwa Polskie (po powstaniu ~~państwa~~
~~na królestwo Kongresowe~~) odgrywało ~~ważną~~ szczególną rolę w kwestii

Po upadku Napoleona, w nastąpił era Metternicha i
 jednak w całej Europie, a także ~~w~~ wśród Polaków,
 narastały tendencje narodowe i niepodległościowe.

W Polsce przez cały XIX. wiek się zaszewczyły trzy
 modele postaw wobec zaborców. Pierwszy z nich kładł nacisk
 na zbrojne odzyskanie niepodległości (np. stronnictwo
 "Czerwonych" przed powstaniem styczniowym były siły ~~antypolskie~~
 które doprowadziły do wybuchu powstania listopadowego).

i stronnictwo „ugodowe” - nastawione na uzyskanie możliwości
 największej autonomii i ustępstw ze strony zaborców (np. „millewary”;
 stronnictwo Wielkopolskiego przed powstaniem styczniowym; „Kaliszanie”
 z braćmi Aramojowskiemi; bractwo elity galicyjskie dążące do
 jak największej autonomii wewnątrz monarchii Habsburskiej)
 i oraz zwolennicy pracy organicznej, którzy do dążyli do
 poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej ziem
 polskich, często jednocześnie wycofując się z życia
 politycznego (za przykład mogą tu posłużyć Franciszek
 Karwanowicz-Drochi-Lubecki który działał na rzecz rozwoju bankowości,
 polityki finansowej i fiskalnej, G. Staszic - wybitny działacz
 społeczny, zajmował się rozwojem przemysłu i szkolnictwa.)
 Ta trzecia postać była szczególnie popadana w zabronie
 Prusów, gdyż panowała tam najlepsza koniunktura ekonomiczna
 i (np. zakłady Hapolda legnickiego).

Odczytując ~~uwaga~~ reprezentantami każdego z
 3 wymienionych nurtów, modelów modeli w rzeczywistości nie byli
 ze sobą zgodni, a a nawet otwarali się na siebie.

~~Szwajcarska~~ Antykwista Polaków dzielili, lewicowe
 kontakty przyrodnej Polski z Działacze Wielkiej Emigracji
 byli podzieleni na dwa główne oboje - konserwatywno-monarchistyczny
 Hotel Lambert z ks. Czartoryskim i Towarzystwo Demokratyczne
 Polskie - (z Jonkinem Leleucem) z Lewicowa, republikańskie.
 Podobne sprawy dzielili działacze socjalistycznych i prawników
 z końca XIX. & od antymonarchistycznej ideologii SDKP, przez
 narodowo-niepodległościowe PSL aż po prawosyjskich, nastawionych
 na pracę organiczną działaczy prawnicy.

Odbieganie znaczenie dla postaw Polaków wobec zaborców
 miały (nieudane zresztą) powstania. Upadek powstań same
 myślowe powstania były często działaniami pojedynczych stronnictw,
 którym sprzeciwiały się inne. Ten brak zdecydowania doprowadził
 m.in. do upadku białych w trakcie powstania listopadowego.

Upadek powstań sprzyjał z jednej strony umocnieniu
 stronnictwa ugodowych i konspiracyjnych, z drugiej
 zaś powodował strach natchwieci i woli walki społeczeństwa.

edukacji; ~~alfabetyzacji~~ alfabetyzacji oraz rozwoju i umocnieniu przemysłu. Działalność ugodowców z Wielką Polską ma cele ograniczone na krótko, polityczne, gospodarcze i społeczne. Dzielni działacze konspiracyjnej pod koniec XIX w. zaczęli się formować przeciw polskiej polityce politycznej, ~~co miało istotny~~ - również socjalistyczne, narodziło prądowo jak i chłopskie. Miało to istotny wpływ na kształt państwa polskiego.

Na terenie Galicji panowała szlachta (a po ~~moderacji~~ odwołaniu patentów cesarskich i konstytucji w II poł. XIX w. przez szlachtę) subordynacja polityczna (choć nie gospodarcza). Powolito to na uformowanie się Polaków stał elit politycznych, doświadczonych w działalności parlamentarnej. Wiele zmian historycznych uważa, że Galicja Królestwa Galicji i Lodomerii stała się „polskim Piemontem”.

Organizacja postawy do skrajnego lojalizmu wobec zabójcy uważa za nie tylko przesadnie ale wprost szkodliwie. Za przykład mogą posłużyć Stanczyński.

Stanczyński przysłał listy do cesarza Austro-Węgier „Pamięta być stałym i stał się” dawał jak skrajny lojalizm widać się często w środowiskach polskich.

Zasadniczo ocena postaw Polaków wobec zabójcy jest niezwykle trudna. Z tego dnia docu, stanczyński można jedynie stwierdzić, iż sam fakt istnienia tak licznych i różnorodnych ugrupowań i stronnictw oraz silne zaangażowanie ówczesnych elit polskich w kwestie niepodległości i losów Polski świadczy o jej determinacji i aktywności ~~niezależnego~~ w XIX w. „narodu polskiego”.

Był u kwestii oceny skrajnych postaw osobie uważa, iż zarówno działacze którzy doprowadzali do wybuchu szkodliwych postaw dla sprawy polskiej powstali jak i skrajni lojalisci działali ~~niezależnie~~ one pryncipi w pełni ocenić negatywnie - obie postawy ~~niezależnie~~ z ~~innych~~.

~~zżenie~~ pogorszył, tylko sytuacja Polski.
 Uszczelnienie działań i kierunki polityczne winny być
 obierane na podstawie jak najlepszej perspektywy politycznej,
 gospodarczo-społecznej i ~~by~~ być zgodne ze zdrowym
 rozsądkiem (postronnie strzeżenie zwyciężyć nie mogło się
 dać). Działalność społeczna, gospodarcza i polityczna (ale
 rozsądna i realistyczna) była najlepszą drogą ku wolnej
 Polsce. Ustawa powściągliwość i realizm działań niepodległościowych
 mógł mógł, tylko przyspieszyć odzyskanie przez
 Polskę suwerenności np. w dzień 11 sierpnia Ludów białych
 pod koniec XIX w. gdy formowały się trójprzymierze
 i trójporozumienie.
 W niniejszej pracy nie odwołałem się
 do ocen ~~ocenił~~ ocenę postępy emigrantów (zarówno
 welloj emigracji jak i pozostałych fal emigracji np.
 z Galicji) gdyż uważam, iż działalność zarówno poza
 granicami bez granic jak i na jego terenach na
 podległość. Już latem udaję się na zachód
 dla pomocy bytu (został doposażony i pociąg),
 polityczne uwarunki zachodnie do Polski - a to
 należy ocenić pożytycznie.

Do rzadkości należały prace, w których zdający świadomie odnosili się do historiografii i ocen historyków, na przykład Andrzeja Gierowskiego, Stefana Kieniewicz. Zdający częściej zwracali uwagę na twórczość pisarzy i poetów podejmujących zawarty w temacie problem, podawali przykłady takich dzieł, jak „Dziady” Adama Mickiewicza, „Kordian” Juliusza Słowackiego czy obrazów Jana Matejki, Wojciecha Kossaka i Jacka Malczewskiego. Zdający przekonali się, że odczytanie i umiejętność wykorzystania informacji uzyskanych na lekcjach języka polskiego oraz wiedzy o kulturze pomagają w osiągnięciu sukcesu na egzaminie maturalnym z historii.

Prace tegorocznych maturzystów wskazują, że wielu z nich ma problem z właściwą selekcją faktów. Zdarzały się wypracowania, w których zdający zamieszczali szczegółowe opisy przebiegu wojen napoleońskich, powstania listopadowego, powstania styczniowego.

Słabą stroną zdających było również właściwe posługiwanie się terminologią historyczną np. mylono rugi pruskie z wywózkami na Sybir, uwiązanie ze zniesieniem pańszczyzny, kongres wiedeński z konferencją paryską, bitwę pod Raszynem z bitwą pod Radoszycami. Należy zauważyć, że problem braku znajomości terminów historycznych oraz nieprawidłowego ich stosowania dotyczy zarówno zdających historię na poziomie podstawowym, jak i tych, którzy wybrali poziom rozszerzony na egzaminie z historii.

Drugi temat wypracowania wybrała mniejsza grupa zdających historię na poziomie rozszerzonym. Na ogół prace te prezentowały słabszy poziom niż wypracowania na temat pierwszy, jednak zdarzały się prace wybitne, świadczące nie tylko o olbrzymiej wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim o głębokim zaangażowaniu emocjonalnym w charakteryzowanie i ocenę postaw Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1956. Podobnie jak w przypadku wypracowań o postawach Polaków w XIX w. przeważały prace w układzie chronologicznym. Wielu zdających opisywało wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1945–1956, podając na marginesie rozważań informacje

o reakcjach społeczeństwa. W dobrych pracach zdający wykazywali się znajomością dokonań zbrojnego podziemia w walce z władzą komunistyczną, podawali przykłady postaw rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa, pułkownika Jana Rzepeckiego, Józefa Kurasia „Ognia”, Danuty Siedzikówny „Inki”, posługiwali się terminem Żołnierze Wyklęci, WiN, NSZ. W najlepszych pracach dostrzegano złożoność problemu postaw duchowieństwa wobec władz w latach 1945–1956, a autorzy tych wypracowań powoływali się na prace Jerzego Eislera, Wojciecha Roszkowskiego, Jana Żaryna, czy na informacje zaczerpnięte z filmów dokumentalnych i spektaklów Teatru TV, wystaw organizowanych przez IPN. W wypracowaniu przedstawionym poniżej piszący wykazał się dobrą orientacją się w realiach Polski po zakończeniu II wojny światowej. Umiejętnie, w uzasadnieniu postawionych tez, przytoczył fakty historyczne. Z lektury cytowanej pracy wynika także zaangażowanie emocjonalne autora, który opisuje sytuację Polski po 1945 r., nadzieje, które budziło zakończenie wojny, ukazuje zarówno zbrojne, antykomunistyczne podziemie, jak i przytacza przykłady działalności polskich komunistów.

..... Polska po zakończeniu działań drugiego wojennych, według post-jałtańskiego porządku świata znalazła się w obłocie państw komunistycznych. Tuż za czasów II wojny światowej działały w Warszawie bojówki komunistycznej, to w kołach komunistów w styczniu 1945 oszabodrewi Warszawa jako AL w szeregach armii ZSRR idąc dalej w kierunku Berlina. Polska zaczynając z nowymi granicami w momencie zakończenia wojny jednak nie oddał od początku znalazła się pod silnym oddziaływaniem władz komunistycznych, trwających aż do odwilży 1956 roku. Postawy Polaków były w tym nieco ponad dziesięcioleciem różne, jednak przyjmując wszystkie okresy historii PRL to ten ten okres był najpolskojszy a społeczeństwo mogło odżydnąć się po trudach II wojny światowej. Na tym większą uwagę zwracają więc ci, którzy walczą. Najmniej spójnie było w pierwszych latach po 1945 r. Na obczy ponownie postanowieni w Zielce powstał wszak tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, w którym jednym z wicemarszałków był Stanisław Mikulajczyk, przedwojenny działacz ~~PPS~~ Stronnictwa Ludowego, za czasów wojny delegat rządu na kraj. Po wojnie

dwie gdzie się pojawiały w budżetach społeczny aplawr a ma-
 nifestacje dla dwadziecatego PSL były np. w Głuchowie
 roganiane przez milicję. Poparcie w handrie dla PSL
 było bardzo duże, co komuniści zignorowali w 1947
 roku robiąc fasadowe wybory do parlamentu, w których
 udało im się wygrać przewagą głosów wygrał PPR wraz
 z powojennym PPS. PSL ponieśli „sramotną klęskę”, zaczęły
 się również aresztowania działaczy tej partii, sam M.
 Kojanowski musiał się salwować ucieczką z kraju przy po-
 mocy ambasady Stanów Zjednoczonych. W ogóle aresztowa-
 nia powojenne stały się najpopularniejszą formą represji
 na co najbitniejszą jednostki w społeczeństwie.
 Z polityków został wszak aresztowany też chociażby
 Puciało, przedwojenny PPS-owiec również istotną postać
 za czasów rządu opoz. Aresztowani byli to już od epoki
 „Bura” żołnierze AK. Przytądowo już podczas akcji
 wyzwolenia Wilna AK sprawnie współpracowało z
 AL i Armia Czerwona, by następnie bezpodległości
 sztab dywizji został aresztowany na przesłuchanie przez
 NKWD. Wszak słynny „proces szesnastki” w Mos-
 kwie obejmował deponda Okulickiego ps „Niedziadeli”,
 w historiografii ośmianego również jedynak będą co będą
 jednego z ojców decyzji o Powstaniu Warszawskim, stąd
 też niedrog do upamiętniania się Ak-owców, nawet po
 decyzji komandanta o złożeniu broni w zamian za-
 rękami innych tajnych struktur. Tajne struktury ros-
 tały jednak dość szybko zinfiltrowane przez komunistów
 i nie miały wypracowanego odróżnienia na losy Polski.
 W końcu przysięgł dehet a amnestii Ak-owców i składaniu
 przetrzymywanej broni. Wiele tak też postąpiło, jednak
 znaleźli się również przeciwnicy władzy komunistycznej,
 którzy chcieli walczyć dalej, few „żołnierze wyklęci”.
 Byli to niewielkie oddziały, pod dowództwem mjr.
 Aleksandra Dębskiego „Zapory”, mjr. Józefa Jankowskiego
 „Cyganie” (notabene białego w 1945 r. w UB).

innym. Walczyli partyzancko, głównie na górze eubanicko-walnym. Federalni byli jak Podkasz i Podkasz. Przez pewien czas byli aktywni na Pomorzu, tutaj znany przypadek samobójczy „Inki” brutalnie zamordowanej przez UB. Niezależnie od niemało kontrowersyjnych przebiegów, brutalnych mordów miejscowych koczowniczo w czasie strajku ludowego, jeszcze bardziej upolityczony w komunistycznej propagandzie „band koczowniczych” trzeba jednak przyznać iż jest to najbardziej narażony dowód z Polacy w okresie stalinizmu próbali walczyć, jednak społeczeństwo, w dużej mierze zastraszone przez władze komunistyczne, nie poddało walczącym pomocnej dłoni.

Rozprawa z podziemiem z czasów wojny również trwała przez cały okres stalinizmu. Komunistycznymi sekretami, co lubią podkreślać antypenci o korzeniach często żydowskich, tworzył namisłki procesów, w których zesłano walczących w AL na łonie śmierci. Następnie system przysłał jest strażnik Witold Plecki, za udział w wojnie przebiegający raport o Oświęcimiu, po wojnie spędził kilka lat katowany i w końcu zastrzelony w majątku państwa przez niejakiego Śmietanśkiego w więzieniu UB. Najwięcej zastrzelonych sporczyła na „Izrael” przy więzieniu na Rakowieckiej na Mokotowie, tam zapewne spotykał gen. Emil Fieldorf ps. „N.I”

Postępowała też infiltracja przez tajne służby społeczeństwa. Wiele było gwiazd przymuszanych do wstąpienia w szeregi partii (tu jednak wielu było ściśle oddanych sprawie), jak i również stawiania się tajnym Współpracownikiem, nieładko przez szereg, lecz również z innymi, czasem finansowymi pobudek, dobrowolnie. Stąd też każdy np. kapitan miał terche, w której pisał donosy i sprawozdania z jego dotychczas, jak również ocenianie jego stosunku do strajku ludowego. Z kolei widać się również kontrowersyjna sprawa tzw. „kiercy patriotów”, ściśle oddanych władzy.

komunistycznej, negatywnie oceniającą postępowania papieża, jak i popychała Wyszynskiego. Niekiedy jest najsterzej obecny właśnie w latach stalinizmu. Więcej się też kotem PAX-owian, zinnierci wspólnym z władzą ludową i niezawidła w ręce wolta, w. szefa Bolesława Piaseckiego. Piasecki przed wojną był znanym działaczem Kalangi i ONR, zapadłym antysemitem i antykomunistą; po wojnie zaś zamiast swoje podejście do tenatu, miało legitymizację swoją osobę władzą ludową. Owe wiście, wpływ na to miało ^{zapewne} pomaganie i zamordowanie syna Piaseckiego przez nieznaną sprawców; niemniej postać Piaseckiego była propagandowa do postawy kolaboracyjnej przed Sądowiska narodowe.

Problemem przeciw działaniom niepostępowania wobec władzy był fakt, iż stalinizm wdrożyć się we wszystkie sfery życia, nadawał nowe role społecni, umiędzyzował trud robotnika, „dumy państwa”. Jedną z tych pierwszych latkach nie mamy bronić. Słowa robotnika, czy wartości utracić społeczeństwa dla latkach komunizm stał się niepodległą ścieżką do podwójnej szenia ich warunków bytowego. Także wapiło, pomimo iż dowódcami byli ~~Włodarczyk~~ walczyli w kampanii radzieckiej 1920. Rokossowski czy Bondrełowscy, było kamie i stano się chluba państwa jako Armia Ludowa. (Pomimo niemoralnych występów Michala Boli - żyroskiego na olimpiadzie w Helsinkach w 1968; sprawa rybka za-tuszczenia, jednak zdołano go ze stanowiska).

Wszerechnoścująca cenzura spragniała, że co mniej zainteresowanych w sytuacji wielokrotności społeczeństwa wzięła komunizm nie wydawała się szkodliwa; propaganda zaś wskazywała iż komunizm walczy o polską i przeciwieństwo do imperialistycznym Stanów Zjednoczonych. Wielu poetów dawa się nawiązać na komunizm - Takim Włodem Ciurkiewiczem, że to Niemcy dolałali Tondri (Katyńskie), Sławomski; Mitose (attaché kulturalny

w Paryżu) czy też Symbionka pisząca wiersze o Stalinie. Pomimo i.e. potem dwóch ostatnich walkowicie odwrócić się od tej ideologii, polaryzacja i narostowy entuzjazm wzmocniły daty się zmieniła wizja proponowana przez komunistów. Powstały też nowe kluby sportowe pod patronatem wojska - CWKS przejął tradycje przedwojennej „legii”, zaś w całym kraju powstały WKS-y czy milicyjne „Gwardie”. Właściwie twórcami umiemy, że chociaż w tym czasie społeczeństwo przez pewien moment (tu przed wojną granicą konizacją może być rok ok. 1956), wolało kluby mniej związane z systemem - „Polanie” przemianowały przez pewien czas na „Kolejarza” czy też „Gracanie” w odwołaniu od CWKS-u czy GTS-u „Wista”. Zamiatły organy pasowe niezwiązane z linią partii radzieckiej; już ok. 1969 zmilitaryzowano wszystkie sporty. Wydarzenie opóźniło jednak kontrolowanie przez partię. Społeczeństwo polskie było jednak w dwóch mierze po prostu bierno - miało wiele profesjonalnych problemów związanych z organizacją, odroboczeniem obywateli po wojnie: ogólnym budowaniem nowego państwa, a niebył angażować się w walkę z systemem. Oczywiście wielu było kontestujących, jednak skoro za głębią kontestacji władzy ludowej można było trafić do więzienia, to jednak stankiem była zbyt wysoka. Polacy więc po sobie krytykowali system, jednak do końca było to ośmielenie, potęgowane na zachodzie przez obrachy propagandowe, jak chociażby „wzrocznie” wstąpienie kwaterantów bilantowi przez dzieci talca śmierci Stalina, po sobie śmiewana przez społeczeństwo, nie zmieniała polskiego poczucia. Stało się to dopiero w roku 1950 - odwołali po wystąpieniu Chruszczowa na zjeździe KPZR, piętnującym „błądy i wypaczenia” doktryny Staliniizmu, śmierć Bieruta w Moskwie i wybranie na przewodniczącego PZPR wiceprezesa więzianego za „odchylenie” Gomułka był jednak tym prawdziwego szoku dla władzy. Oto prawdziwa historia partii, naj-

nijmniejsza grupa społeczna, robotnicy z zakładów legiel-
skiego w Poznaniu się zbuntowali. Owym Poznaniem
czasem był pierwszym symptomem erozji komunizmu,
w następnych latach mniej lub silniej ukazywał się
w społeczeństwie, ale już nie na tak moskiewskich
zasadach i ~~skali~~.

Postawę Polaków w latach 1945-1956 można interpretować
dwójako - z jednej strony jako ogół społeczeństwa
było to przystosowanie; oportuniizm; ewentualnie
ticha kontestacja grożąca naszymi ludźmi. Wielu
pojawiło się katekizatorów z systemem; często były
to osoby słabe, ubogie w sensie materialnym
i psychicznym (jak on zabójca Pileckiego - Smietanśki), bez
względnie leżąca patriotą - Piasecki - Turwin, Szymborska;
Młosz; wojskowi; sportowcy itd. Za chęć społecznego
dostępnego życia byli oni gotowi w najlepszym przypad-
ku nie kontestować komunizmu.

Z drugiej strony mamy polityków jak Mikołajczyk, premiera
Władysława Gomułka, generała M. Ma. czy t.m. Pileckiego; „Jankę”;
„Zapora” ~~„Kłosa”~~; „Ognia” żołnierski wybuch dla litomy
Polska imacryła coś więcej, a zmuszeni byli do religijowania
się, czy nawet oddania za nią życia. Niestety, te chrześcijańskie
osoby w ogóle obojętne w tamtej dekadzie kraja
nie miały szans; dłużej w przemianach lipanliwiera
z czerwca 1956 jako prowokatorzy lub szalbrycy litomy
podnoszą rękę na władzę ludową, zaś władza im „ta
rękę odciągnie”. Przez pierwsze dziesięciolecie może i taki
było. Jednak naród polski po dekadzie przystosowania
się zaczął tworzyć pozytywny ferment, litomy spra-
widze dopiero 30 lat później, ale jednak spramit
obryskanie przez Polskę niezależności, to o co walczili
żołnierze wybuchu czy robotnicy z fabryki
legielskiego.

Należy stwierdzić, że wypracowania na temat 2., prezentujące poziom podobny do przytoczonego zadania rozszerzonej odpowiedzi należały do rzadkości. Zdarzało się, że prace dotyczące postaw Polaków wobec władz komunistycznych zawierały wiele błędów merytorycznych. Zdający mylili referendum ludowe z wyborami w 1947 r., Bolesława Bieruta z Władysławem Gomułką, PZPR z PPR, reformę rolną z uwłaszczeniem. W nielicznych pracach prowadzono rozważania na temat przyczyn aprobowania przez część społeczeństwa przemian gospodarczych w Polsce po II wojnie światowej. Na ogół nie podnoszono problemu dróg awansu społecznego w okresie stalinizmu i jego wpływu na postawy wobec władzy komunistycznej.

Należy zauważyć, że oba tematy zostały tak sformułowane, by piszący mogli zaprezentować swoje stanowisko, przedstawiając własną ocenę wydarzeń historycznych oraz postaci, które w nich uczestniczyły. Zrozumienie przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych różnych dróg, którymi podążali do niepodległości Polacy w XIX w. i różnych postaw wobec narzuconej władzy komunistycznej w XX w. jest jednym z najważniejszych zadań edukacji historycznej.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Problemy maturzystów z poprawnym rozwiązywaniem zadań na egzaminie maturalnym mogą wynikać z:
  - pobieżnej znajomości wydarzeń i postaci historycznych. Zdający mają też problemy z określeniem czasu wydarzeń, ustawieniem ich w porządku chronologicznym, a także rozpoznaniem postaci.
  - nieprecyzyjnego stosowania terminologii historycznej (zdający posługują się językiem kolokwialnym, mają trudności z określaniem lub nazywaniem zjawisk i procesów historycznych). Maturzysta często nie rozumie znaczenia słów, których używa. Kontekst, w jakim występują one w tekście wypracowania, pozwala domyślać się, że są dla niego obce znaczeniowo.
  - opanowania w niezadowalającym stopniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Jest to umiejętność kluczowa, kształtowana na wszystkich etapach edukacji. Zjawisko braku zrozumienia tekstu występuje wśród zdających zarówno na poziomie czytania polecenia, jak i czytania źródła będącego obudową do zadania.
  - braku umiejętności analizowania materiału źródłowego oraz wyciągania wniosków. Zdający nie potrafią określić myśli przewodniej zawartej w cytowanym tekście, a nawet mają problemy ze wskazaniem wydarzenia, którego dotyczy źródło. Odpowiedzi zdających często mają charakter odtwórczy, mogą wynikać z przyzwyczajenia do wykonywania poleceń typowych, niewymagających samodzielności intelektualnej. Analiza odpowiedzi zdających w zadaniach zamkniętych pokazuje, że zdający bardzo często udzielają odpowiedzi sugerując się pojedynczymi słowami występującymi w tekstach źródłowych.
  - braku umiejętności rozwiązania problemu określonego w poleceniu. Zdający zamiast wskazać jedną poprawną odpowiedź wskazują dwie lub dopisują komentarz, który dyskwalifikuje poprawność całej odpowiedzi.
  - trudności poprawnego formułowania wypowiedzi. Zdający przystępujący do egzaminu powinni więcej uwagi poświęcić wzbogaceniu zakresu środków językowych, którymi się posługują. Bardzo często używają oni podstawowego słownictwa i najprostszych struktur gramatycznych, a i tak przekazanie komunikatu jest często zaburzone na skutek mało precyzyjnego ich użycia. Dobrą praktyką jest wprowadzenie oraz utrwalenie słownictwa nie tylko historycznego we właściwym kontekście, tak aby uczniowie nie tylko wykazywali się znajomością znaczenia danego słowa, ale potrafili go użyć poprawnie w określonej sytuacji komunikacyjnej.
2. W dalszym ciągu problemem zdających historię na egzaminie maturalnym jest brak umiejętności analizy treści mapy. Ćwiczeniom czytania treści mapy, określania ukazanych na niej procesów, odszukiwania zaznaczonych państw, krain, ośrodków, analizowania informacji zawartych w legendzie należy poświęcić wiele uwagi w edukacji historycznej. Mapa historyczna w procesie dydaktycznym nie powinna odgrywać roli ilustracji, ale źródła wiedzy historycznej.
3. Należy nadal pracować nad kształtowaniem umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na zadany temat z uwzględnieniem selekcji materiału faktograficznego, ponieważ maturzyści w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi nadal nie potrafią w sposób klarowny i czytelny omówić zagadnienia. Niejednokrotnie brak koncepcji w jasnym przedstawieniu omawianego tematu, powoduje, że wypowiedź jest chaotyczna. Problemowe sformułowanie tematu nadal budzi u zdających niepokój. Warto ćwiczyć z uczniami pisanie wypowiedzi na tematy zmuszające do zajęcia stanowiska, polemizowania z utartymi, schematycznymi ocenami.
4. W edukacji historycznej należy więcej uwagi poświęcić postaciom historycznym. Postrzeganie procesów historycznych poprzez pryzmat dokonań jednostek pozwala lepiej zrozumieć zmiany

zachodzące w życiu społecznym, politycznym, gospodarce i kulturze. Warto w procesie dydaktycznym eksponować postaci historyczne, pobudzać do dyskusji o roli, jaką odegrały w dziejach Polski, Europy, świata.

Uwaga! W cytowanych odpowiedziach zdających zachowano oryginalną pisownię.